

Χαράλαμπος Θεοδωρίδης (Καισάρεια Καππαδοκίας 1883-Αθήνα 1958): αθόρυβος εργάτης της νεοελληνικής παιδείας, ειδικά στους τομείς ιστορίας, φιλοσοφίας και κοινωνικής ευαισθησίας.

Τις πρώτες του σπουδές πραγματοποίησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Συνέχισε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας και τις συμπλήρωσε στα Πανεπιστήμια Λειψίας και Μονάχου.

Ως εκπαιδευτικός υπηρέτησε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και στην Τριτοβάθμια και παρουσίασε συγγραφική δραστηριότητα πρωτότυπη ως προς την ερμηνευτική αρχή της ιστορίας γενικά, του φιλοσοφικού στοχασμού ειδικά. Συγκεκριμένα:

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1920, με τη συνεργασία του Α. Λαζάρου, ασχολήθηκε με τη συγγραφή του βιβλίου *Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας* για την τελευταία τάξη της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η χρονική στιγμή ήταν κοινωνικά-πολιτικά-πολιτειακά ευνοϊκή, γιατί:

- η ελληνική κοινωνία αντιμετώπιζε την προσφυγιά
- ο θεσμός της βασιλείας είχε αυτοτραυματιστεί με την απερίσκεπτη –έως και προδοτική – ανάμειξη του Κωνσταντίνου στην πολιτική (εσωτερική και εξωτερική)
- η επιτυχία της Ρωσικής Επανάστασης (1917-21) δημιουργούσε προσδοκίες οικοδόμησης νέας κοινωνικής δομής για την ανθρωπότητα και είχε απήχηση στην ελληνική κοινωνία
- ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, στον οποίο μετείχε και ο Θεοδωρίδης, κέρδιζε τις συνειδήσεις των εκπαιδευτικών, κυρίως ύστερα από τη γλωσσοεκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1917.¹

Μέσα σε αυτή την κοινωνικοπολιτική και πολιτειακή ατμόσφαιρα (που κυφορούσε και αβασίλευτη δημοκρατία από το 1924²) οι δυο εγγράμματοι συγγραφείς έδωσαν το πρώτο σχολικό εγχειρίδιο για ιστορική παιδεία, το οποίο δεν περιοριζόταν στην παρουσίαση πολεμικών συγκρούσεων και πολιτικής-κομματικής αντιδικίας. Για να γίνουν κατανοητές η επιλογή της ιστορικής ύλης και η ερμηνεία

της ιστορικής εξέλιξης και η ποιότητα λόγου των δυο συγγραφέων που απευθύνονταν με το βιβλίο σε δεκαοκτάχρονους εφήβους, αντιγράφουμε κάτι από την πρώτη σελίδα του:

«Κατά τους χρόνους εκείνους (15ο-16ο αι. μ.Χ.) συνέβησαν εν τη δυτική Ευρώπη σημαντικά (οικονομικά) γεγονότα, τα οποία προεκάλεσαν μεγάλην μεταβολήν εν τω κοινωνικῷ και διανοητικῷ βίῳ των λαῶν της Δύσεως».

Στο κεφάλαιο για τη Γαλλική Επανάσταση και ειδικότερα για την πορεία προς την κατάργηση της βασιλείας (1792-93) διαβάζουμε: «Αι εκλογαί διά την Εθνοσυνέλευσιν γινόμεναι διά γενικής ψηφοφορίας έφεραν δημοκρατικὴν πλειοψηφίαν, [...] η οποία απεφάσισεν ομοφώνως την κατάργησιν της Βασιλείας [...] Συγχρόνως είχε γίνει βαθυτέρα μεταβολή (στας συνειδήσεις των επαναστατών), διότι την αντίληψιν περί πολιτικής ελευθερίας [...] αντικατέστησεν αντίληψις των συμφερόντων της ολότητος [...] Ενώ η πρώτη Επανάστασις (1789) ήτο έργον της ευπορούσης τάξεως, κατά την δευτέραν περίοδον (1792-93) επεκράτησαν οι αρχηγοί των απόρων τάξεων».

Όταν όμως επιβλήθηκε στη χώρα η «χαρμόσυνη» μεταβολή της 4ης Αυγούστου 1936 και ιδρύθηκε ο ΟΕΣΒ, ανέλαβαν οι «αρμόδιοι» να «βελτιώσουν» τη συγγραφή, για να «χαίρεται ο κόσμος» και να μορφώνεται η νεολαία. Και χωρίς να ενημερώσουν καν τους συγγραφείς γλύκαναν ή παραμόρφωσαν την προαναφερθείσα αφήγηση ως εξής: «Η γαλλική επανάστασις ηκολούθησε μοιραίως τον δρόμον των μεγάλων εξεγέρσεων [...] ενώ η πρώτη επανάστασις (1789) ήτο έργον της ευπορούσης αστικής τάξεως, η δευτέρα (1793) προήλθεν από τους απορωτέρους» (από τον όχλον)». Έτσι πολλές σπουδαίες σελίδες για σημαντικά θέματα έχασαν τη φυσιογνωμία τους.³ Παραποιήθηκαν συνειδητά.

Παράλληλα, ο Θεοδωρίδης προωθούσε μελετήματα φιλοσοφίας⁴ και το 1926, όταν ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, μπορούσε να είναι υποψήφιος για την έδρα Ιστορίας της Φιλοσοφίας. Πρώτη φροντίδα του η συγγραφή κατάλληλου βιβλίου *Εισαγωγής στη Φιλοσοφία*. Πρώτη έκδοση πραγματοποιήθηκε το 1933 (για την ουσία και πρωτοτυπία αυτής της συγγραφής ακολουθεί ειδικό άρθρο). Άλλη εργασία του εκείνης της περιόδου έχει τίτλο *Η θέση της Φιλοσοφίας στην εποχή μας* (1935). Τότε, επίσης, μετέφρασε από τα γερμανικά την επίτομη *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας των Τσέλλερ- Νέστλε*, που εκδόθηκε το 1942.

Κοινωνική ευαισθησία, πατριωτισμός και κοινωνική ιδεολογία οδήγησαν τον Χ. Θεοδωρίδη να αποδεχτεί με προθυμία την ιδέα της Εθνικής Αντίστασης τον καιρό της Κατοχής⁵ και αυτή η γενναία απόφασή του υπήρξε λόγος απόλυσής του από τη θέση του στο πανεπιστήμιο το 1946.⁶

Τα επόμενα χρόνια, ως ιδιώτης πια, συνέχισε τις μελέτες και τη συγγραφική προσπάθειά του. Προϊόντα αυτής της προσπάθειας είναι *Ο Επίκουρος: η αληθινή όψη τους αρχαίου (ελληνικού) κόσμου* (1954)⁷ και μια ουσιαστικά ανανεωμένη *Εισαγωγή στη Φιλοσοφία* (1955), για την οποία ακολουθεί άρθρο ειδικό στο ίδιο τεύχος. Για το έργο ετούτο προσημειώνουμε μόνο μια πρόταση-ομολογία του ίδιου του δημιουργού: «Οι προσωπικές μου αντιλήψεις τονίστηκαν ζωντανότερα» στην αναθεωρημένη *Εισαγωγή*, σημείωσε ο ίδιος στον Πρόλόγό της, με ημερομηνία 25.3.1955.

Φ.Κ. Βώρος

Σημειώσεις

1. Αυτή νομοθετήθηκε από την Επαναστατική Κυβέρνηση Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη, την εποχή του Διχασμού. Και αυτή έδωσε το *Αλφαβητάρι με τον Ήλιο*, το 1919.
2. Λεπτομέρειες για τις εξελίξεις αυτές σε βιβλία νεοελληνικής ιστορίας.
3. Άλλα δείγματα και λεπτομέρειες στο άρθρο του Φ.Κ. Βώρου, «Μεθοδεύσεις κακοπαιδείας στον τομέα διδασκαλίας της Ιστορίας», στον συλλογικό τόμο (Πρακτικά Σεμιναρίου της ΕΜΝΕ), *Η διδασκαλία της ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση*, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1978, σ. 18-25.
4. *Το συναισθηματικό (στοιχείο) εν τη διανοήσει του Καντ* (1924).
5. Αυτής της περιόδου συγγραφή του Χ. Θεοδωρίδη έχει τίτλο *Ο Χειμώνας του 1941-42: Χρονικό της Κατοχής* (εκδόθηκε μετά το θάνατό του).
6. Φ.Κ. Βώρος, «Ένα κεφάλαιο μεγαλείου και οδύνης: οι διώξεις εκπαιδευτικών για πολιτικούς λόγους (από το 1931 ως το 1974)», περιοδ. *Τα Εκπαιδευτικά*, τχ. 14, και ειδικό ανάπτυχο, σ. 22, όπου καταγράφονται και άλλοι απολυμένοι αμαρτωλοί: Ε.Π. Παπανούτσος, Ρόζα Ιμβριώτη, Έλλη Αλεξίου, Μ. Παπαμαύρος κ.ά.
7. Για το έργο αυτό υπάρχει χωριστό άρθρο.